ISSN 2181-7839

# XALQ TA'LIMI

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI VAZIRLIGINING
ILMIY-METODIK JURNALI

Muassis:
O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi

# PUBLIC EDUCATION

SCIENTIFIC-METHODICAL JOURNAL
MINISTRY OF PRESCHOOL AND SCHOOL EDUCATION
OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN

**2026**

**5-son**
(Sentabr-Oktabr)

Jurnal 1918-yil dekabr oyidan chiqa boshlagan
O'zMAA tomonidan 2013-yil 4-martda qaytadan ro'yxatga olinib, 0104-raqamli guvohnoma berilgan.

TOSHKENT

# MUNDARIJA


| | | |
|---|---|---|
| | | **TA'LIM VA TARBIYA NAZARIYASI** |
| **O. Ganiyev** | 4 | Ta'lim tizimida korrupsiyaga qarshi immunitetni shakllantirish: jamoatchilik fikri asosida empirik tahlil |
| **M. Pardayeva** | 13 | Yangi o'quv yilining dastlabki 30 kunida maktab boshqaruvi: strategik ustuvorliklar va boshqaruv amaliyotining diagnostik tahlili |
| **A. Xolmurodov** | 22 | Pedagog kadrlar bilan ta'minlash va ularning kasbiy rivojlanish tizimini takomillashtirish: muammolar, huquqiy asoslar va istiqboldagi yo'nalishlar (Maktabgacha va maktab ta'limi tizimi misolida) |
| **X. Nurmetov** | 26 | Ta'lim tizimini raqamlashtirish sharoitida zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanishning pedagogik asoslari |
| **U. Xasanov** | 30 | Raqamli ta'lim muhitida bo'lajak pedagoglarning raqamli madaniyatini rivojlantirish asosida kasbiy tayyorgarligini takomillashtirish |
| **U. Toxirov** | 33 | Bo'lajak mutaxassislarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishda "PBL" va "Sun'iy intellekt" vositalarini birgalikda qo'llashning pedagogik muammolari va ularning yechimlari |
| **D. Kamoljonova** | 38 | Mutolaa sotsiometrik munosabatlarni shakllantiruvchi madaniy vosita sifatida |
| **B. A'zamov** | 42 | Multimedia texnologiyalari orqali talabalarda raqamli kompetentlikni rivojlantirish |
| **R. Quziyev** | 46 | O'smir yoshdagi o'quvchilarni ijtimoiylashtirish jarayonida axborotlar bilan ishlash madaniyatini shakllantirishning tarbiyaviy ahamiyati |
| **D. Mo'ydinova** | 50 | Talabalarda shaxsiy e'tiqodini shakllantirish texnologiyasi |
| | | **TA'LIM VA TARBIYA METODIKASI** |
| **Z. Taxirov** | 53 | Uslubiyatning fonetik vositalari |
| **D. Il'yasova** | 58 | Bolalar adabiyoti vositasida boshlang'ich sinf o'quvchilarining estetik didini shakllantirishning ijtimoiy-pedagogik ahamiyati |
| **N. Kamolova** | 61 | Kimyo ta'limida o'quvchilarning ilmiy tafakkurini rivojlantirishning o'ziga xos jihatlari |
| **M. Kenjayeva** | 70 | Boshlang'ich sinf o'quvchilarining nutqiy kompetensiyalarini rivojlantirish bosqichlari |
| **D. Sadikov** | 74 | Organik kimyo darslarida laboratoriya mashg'ulotlarini raqamli texnologiyalar asosida tashkil etishning zamonaviy yondashuvlari |
| | | **ZAMONAVIY TA'LIM TEXNOLOGIYALARI** |
| **M. Sayidova** | 79 | Ta'lim muassasalarida zamonaviy texnologik ta'lim mazmunida ilg'or texnologiyalarning aks etishi |
| **J. Buriyev** | 83 | Raqamli ta'lim muhitida talabalarning mustaqil ta'lim faoliyatini rivojlantirish |
| **U. Toxirov** | 86 | Oliy ta'lim jarayonida muammoli ta'lim (pbl) texnologiyasi bilan sun'iy intellekt vositalarini integratsiyalashning pedagogik salohiyati |

| | | |
|---|---|---|
| **N. Temirov, X. Sirojiddinova** | 91 | O‘quv jarayonini rivojlantirishda sun’iy intellektdan foydalanish |
| | | **TA’LIMDA MENEJMET** |
| **Q. Almardanov** | 94 | Maktab rahbarlarining boshqaruv kompetensiyasini takomillashtirish orqali ta’lim sifatini oshirish jarayonlarini optimallashtirish |
| | | **TA’LIMDA IQTISODIOT VA MOLIYALASHTIRISH** |
| **N. Boymuradov** | 103 | Maktabgacha ta’lim tashkilotida moliyaviy barqarorlikni ta’minlashda moliyaviy boshqaruv modeli |
| **A. Boltaev** | 109 | Tizimli yondashuv asosida maktabgacha ta’lim tashkilotlarida byudjetdan tashqari mablag‘larni jalb qilish va ularni samarali boshqarish |
| | | **MALAKA OSHIRISH VA QAYTA TAYYORLASH** |
| **N. Dushayeva** | 115 | Umumiy o‘rta ta’lim muassasalarida pedagogik etikani shakillantirish vositalari va shartlari |
| | | **PSIXOLOGIYA** |
| **X. Toshturdieva** | 119 | Umumiy o‘rta ta’lim maktablari o‘quvchilarini deontologik qobiliyatlarini shakllantirishning hozirgi holati |
| **M. Muzaffarova** | 127 | Raqamli jamiyat sharoitida boshlang‘ich maktab o‘quvchilarining raqamli sotsializatsiyasi va ota-onalik kompetentligining psixologik-pedagogik determinantlari |
| **D. Adilova** | 131 | Jamoadagi konfliktlarni boshqarish va ularni konstruktiv murosaga olib kelishning zamonaviy mexanizmlari |
| | | **ATROF-MUHIT MUHOFAZASI VA EKOLOGIK XAVFSIZLIK** |
| **D. Zayniddinova** | 135 | Markaziy osiyoda suv resurslari muammosi va barqaror boshqaruv strategiyalari |
| | | **QIYOSIY PEDAGOGIKA** |
| **D. Xoliqulova** | 138 | Mehrli maktab o‘quvchilarining ijtimoiy moslashuvchanlik ko‘nikmalarini rivojlantirishning xorijiy tajribasi |

**Nabijon TEMIROV,**
Farg‘ona davlat universiteti, “Pedagogika” kafedrasi professori, p.f.d.
**Xurshidaxon SIROJIDDINOVA**
Farg‘ona davlat universiteti, magistranti

# O‘QUV JARAYONINI RIVOJLANTIRISHDA SUN’IY INTELLEKTDAN FOYDALANISH

**Annotatsiya**

Maqolada sun’iy intellekt texnologiyalarining o‘quv jarayonida qo‘llanilish imkoniyatlari, ta’lim sifatini oshirishdagi roli va o‘quvchilarning til kompetensiyasini rivojlantirishdagi imkoniyatlari tahlil qilinadi.

**Tayanch so‘zlar.** Sun’iy intellekt, virtual suhbatdosh, an’anaviy baholash tizimi, avtomatlashgan baholash tizimi.

В статье анализируются возможности применения технологий искусственного интеллекта в учебном процессе, их роль в повышении качества образования и возможности развития языковой компетенции учащихся.

**Ключевые слова.** Искусственный интеллект, виртуальный собеседник, традиционная система оценки, автоматизированная система оценки.

The article analyzes the possibilities of applying artificial intelligence technologies in the educational process, their role in improving the quality of education, and their potential for developing students' language competence.

**Key words.** Artificial intelligence, virtual interlocutor, traditional assessment system, automated assessment system.

XXI asr taraqqiyotining eng muhim bosqichlaridan biri sun’iy intellekt (SI) texnologiyalarining jamiyat hayotining barcha jabhalariga kirib kelishi, xususan, ta’lim tizimining rivojlanishiga chuqur va tizimli ta’sir ko‘rsata boshlaganidadir. Bugungi globallashuv sharoitida ta’lim jarayoni an’anaviy o‘qituvchi-talaba modelidan tobora uzoqlashib, raqamli, shaxsga yo‘naltirilgan, integratsiyalashgan va hamkorlikka asoslangan yangi paradigma sari o‘tmoqda. SI bu jarayonning markazida turib, nafaqat o‘qitish metodlarini, balki ta’limning mazmuni va tuzilmasini tubdan qayta ko‘rib chiqishga zamin yaratmoqda.

Ta’lim tizimi inson kapitalini shakillantirishning asosiy vositasi sifatida doimiy yangilanishni talab qiladi. Hozirgi kunda raqamli texnologiyalar, xususan, sun’iy intellekt texnologiyalari bu jarayonni inqilobiy o‘zgarishlarni yuzaga keltirmoqda. Sun’iy intellekt texnologiyalari nafaqat o‘quv jarayonini avtomatlashtirish, balki talabalarga shaxsiy yondashuvni ta'minlash, ularning bilim olish jarayonlarini individual ravishda moslashtirish imkonini beradi. Uzoq yillar davomida ta’lim tizimi evolutsion tarzda shakllanib kelgan bo‘lsa-da, hozirgi kunda u bir qator murakkab muammolar bilan yuzma-yuz turibdi. Standartlashtirilgan yondashuvning ustuvorligi barcha o‘quvchilarni bir xil dastur va bir xil tezlikda o‘qishga majbur qilgani sababli, individual farqlar ko‘pincha e’tibordan chetda qoladi. An’anaviy baholash tizimi esa, asosan, bir martalik imtihonlarga tayanib, talabaning haqiqiy bilim, tahliliy fikrlash va amaliy ko‘nikmalarini to‘liq namoyon eta olmaydi. Shuningdek, o‘qituvchilar zimmasiga yuklangan ortiqcha byurokratik vazifalar ularning samarali pedagogik faoliyatiga, talabalarga individual e’tibor qaratishiga

to‘sqinlik qilmoqda. Ana shunday murakkab jarayonda sun’iy intellekt ta’lim tizimini transformatsiya qilishning qudratli vositasiga aylanmoqda. Albatta, ta’limda texnologiyalarning qo‘llanishi yangilik emas. Kompyuterlarning paydo bo‘lishidan boshlab elektron darsliklar, multimedia vositalari, internet va mobil ilovalar ta’lim jarayonining tarkibiy qismiga aylangan. Biroq SI asosidagi innovatsion yondashuvlar so‘nggi o‘n yilliklarda misli ko‘rilmagan sur’atlar bilan rivojlanmoqda. 1980–1990-yillarda elektron resurslar ta’limga kirib kelgan bo‘lsa, 2000-yillarda onlayn kurslar va MOOC platformalari ommalashdi. 2010-yillardan boshlab mashina o‘rganish, katta ma’lumotlar tahlili, adaptiv ta’lim tizimlari keng qo‘llanila boshladi. Bugungi kunda esa chatbotlar, intellektual yordamchilar va real vaqt rejimidagi baholash vositalari o‘qitish jarayonini mutlaqo yangi bosqichga olib chiqmoqda. Sun’iy intellektning eng katta ustunliklaridan biri ta’limni shaxsga yo‘naltirilgan modelga o‘tkaza olishidadir. Endi har bir o‘quvchi o‘zining qiziqishi, bilish uslubi, bilim darajasi va o‘rganish tezligiga mos ravishda ta’lim olish imkoniga ega. Masalan, vizual idrok kuchli bo‘lganlar uchun grafikalar, diagrammalar va video resurslar, eshitib o‘rganishga moyil o‘quvchilar uchun audio materiallar, amaliyotga yo‘naltirilganlarni esa interaktiv topshiriqlar bilan ta’minlash mumkin. Agar talaba biror mavzuni tez o‘zlashtirsa, SI tizimi avtomatik ravishda murakkabroq topshiriqlarni taklif qiladi. Aksincha, qiyinchilik tug‘ilsa, qo‘shimcha tushuntirishlar yoki moslashuvchan mashqlar taqdim etiladi. Natijada ta’lim jarayoni individual ehtiyoj va qobiliyatlarga moslashadi, o‘zlashtirish samaradorligi sezilarli darajada oshadi. SI texnologiyalari nafaqat o‘quvchilarga, balki o‘qituvchilarga ham katta yordam ko‘rsatmoqda. Avtomatlashtirilgan baholash tizimlari testlar, yozma ishlar va boshqa topshiriqlarni tezkor, aniq va xolis baholashga imkon yaratadi. Katta ma’lumotlar tahlili orqali qaysi mavzular talabalar uchun murakkabligini aniqlash, individual yoki guruh bo‘yicha o‘zlashtirish dinamikasini kuzatish mumkin bo‘ladi. Shuningdek, SI asosida dars resurslarini tavsiya qiluvchi tizimlar o‘qituvchilarga eng zamonaviy ilmiy manbalar, maqolalar va ta’lim materiallarini tanlashda yordam beradi. Natijada o‘qituvchilar ortiqcha tashkiliy ishlardan xoli bo‘lib, vaqtini innovatsion pedagogik yondashuvlarni tatbiq etishga va o‘quvchilarga individual ko‘mak berishga yo‘naltirishi mumkin.

Chet tillarini o‘qitish jarayonida sun’iy intellektning qo‘llanilishi yangi pedagogik imkoniyatlarni yuzaga chiqarmoqda. SI asosidagi virtual suhbatdoshlar yordamida o‘quvchilar istalgan vaqt va joyda muloqot amaliyotini mustahkamlash imkoniga ega bo‘ladi. Nutqni tanish texnologiyalari talaffuzni real vaqt rejimida tahlil qilib, fonetik xatolarni aniqlaydi, ularning sabablarini ko‘rsatadi hamda to‘g‘rilash bo‘yicha individual tavsiyalar beradi. Bundan tashqari, real vaqt tarjima tizimlarining takomillashuvi xalqaro ta’lim maydonida til to‘siqlarini sezilarli darajada kamaytirib, global hamkorlikni kuchaytirishga xizmat qilmoqda. Natijada, chet tili o‘rganuvchilar amaliy nutq ko‘nikmalarini tezroq va samaraliroq rivojlantira oladilar. SI ijodkorlikni rivojlantirishda ham muhim o‘rin tutadi. Masalan, matn yaratish va insho yozish jarayonida g‘oyalar generatori sifatida ishlatilib, o‘quvchiga mavzuga oid kreativ yondashuvlarni taklif etadi. Ilmiy tadqiqotlarda esa SI katta ma’lumotlar to‘plamini saralash, tasniflash va tahlil qilish orqali izlanishlarning aniqligini oshiradi. Shuningdek, intellektual o‘yinlar va simulyatsiyalar yordamida talabalar murakkab muammolarni tahlil qilish, strategik fikrlash va qaror qabul qilish kabi yuqori darajadagi kognitiv ko‘nikmalarni shakllantiradilar. Zamonaviy SI texnologiyalari uzluksiz ta’lim konsepsiyasini qo‘llab-quvvatlaydigan kuchli vositaga aylangan. O‘quvchilar o‘z qiziqishlari, ehtiyojlari va kasbiy rejalari asosida individual o‘quv yo‘nalishlarini shakllantira oladilar. Bundan tashqari, SI mehnat bozori dinami-

kasini tahlil qilib, kelajakda qaysi malaka va kompetensiyalar eng dolzarb bo‘lishini prognozlaydi. Natijada ta’lim jarayoni nafaqat bilim berishga, balki talabalarning kelajak kasbiy muvaffaqiyatini ta’minlashga qaratilgan integratsiyalashgan tizimga aylanib bormoqda.

Xulosa qilib aytganda, sun’iy intellektning ta’lim tizimiga kirib kelishi nafaqat texnologik taraqqiyotning navbatdagi bosqichi, balki insoniyatning kelgusi taraqqiyot trayektoriyasini belgilab beradigan muhim global jarayondir. Sun’iy intellekt asosidagi yechimlar ta’lim jarayonini yanada shaxsga yo‘naltirilgan, moslashuvchan, yuqori samaradorlikka ega va ijtimoiy jihatdan adolatli tizimga aylantirish imkonini yaratmoqda. Bu texnologiya ta’lim resurslariga kengroq kirish imkonini berib, har bir o‘quvchining individualligini hisobga olgan holda bilim olish jarayonini optimallashtiradi. Shu bilan birga, sun’iy intellektning jadal integratsiyasi axloqiy me’yorlar, ma’lumotlar maxfiyligi, algoritmik xolislik va raqamli tengsizlik kabi dolzarb masalalarni chuqur o‘rganishni ham talab etadi. Mazkur masalalar hal etilmas ekan, ta’limda raqamli texnologiyalarning to‘liq imkoniyatlaridan foydalanish imkoni cheklangan bo‘lib qoladi. Bugungi kunda shakllanayotgan “kelajak ta’limi” konsepsiyasi aynan sun’iy intellekt imkoniyatlari bilan chambarchas bog‘liqdir. Demak, sun’iy intellekt ta’limning mazmuni, shakli va metodikasini tubdan o‘zgartira oladigan, insoniyatning intellektual salohiyatini yangi bosqichga ko‘targan eng qudratli vositalardan biriga aylanib bormoqda.

**Foydalanilgan adabiyotlar**

1. Smits X. va Jons L. (2022). Ta’limda sun’iy intellekt: imkoniyatlar va muammolar. Ta’lim texnologiyasi jurnali, 15(4), 35-48.

2. Moskva Davlat Universiteti. (2021). Sun’iy intellekt asosida avtomatlashtirilgan ta'lim tizimlari. Moskva: MDMI nashriyoti.

3. Po‘latov M. R. (2019). "Arba'in" asarlarining qo‘lda yozilgan nusxalari. Indoneziya ta'lim usullarini rivojlantirish jurnali, 8, 194-196.

4. Barduhn S. (2014). Bir tilli sinfda madaniyatlararo ongni rivojlantirish. Britaniya Kengashi. https://www.teachingenglish.org.uk/article/developing-cross-cultural-awareness-monolingual-classroom-0

5. Qodirov M. (2010). Markaziy Osiyo falsafiy tafakkuri. – Toshkent: Sharq.

6. Vang X. va Li Y. (2020). Oliy ta’limda AI-Powered Learning Platforms: Case Study. Zamonaviy ta’lim texnologiyalari jurnali, 12(3), 112-121.

7. Braun P. va Green T. (2021). AI-asosidagi ta’lim tizimlarida axloqiy mulohazalar. Xalqaro ta’lim sharhi, 67(2), 245-262.

8. Kuznetsov L. A. (2018). Mashinani o‘rganish va shaxsiylashtirilgan ta’lim: hozirgi tendentsiyalar. Rossiya ta’lim jurnali, 29(5), 55-60.

9. Jonson A. (2023). Akademiyadagi AI kelajagi: imkoniyatlar va xavflar. Global Education Review, 11(1), 98-108.

10. Tanaka H. va Suzuki K. (2021). Ta’limda o‘yinlashtirish va sun’iy intellekt: A Sinergetik yondashuv. Asian Journal of Educational Technology, 15(2), 89-97.

**Bosh muharrir:**
Mahmudov Sarvar Yuldashevich

**Bosh muharrir o‘rinbosari v.v.b.;**
**Mas’ul kotib:**
Suyarova Lutfiya Muxiddinovna

**TAHRIR HAY’ATI:**
Xilola UMAROVA, E’zozxon KARIMOVA, Risboy JO‘RAYEV, Xolboy IBRAGIMOV, G‘ayrat SHOUMAROV, Ulug‘bek INOYATOV, Oynisa MUSURMONOVA, Shukurullo MARDONOV, Saidaxbor BULATOV, Barno ABDULLAYEVA, Dilyara SHARIPOVA, Lola MO‘MINOVA, Maqsudjon YULDASHEV, Nilufar ISAQULOVA, Mirodiljon BARATOV, Muhabbat MIRSALIYEVA, Bahodir MA’MUROV, Zair TAXIROV, Sharibboy ERGASHEV, Shaxnoza XALILOVA

**Tahririyat manzili:**

Toshkent shahar Shayhontoxur tumani Navoiy ko‘chasi, 30-uy.
E-mail: xalq_talimi@xtv.uz Tel: (90)994-77-88, (93)528-90-47, (97)776-33-70
t.me/xalqtalimi_jurnali. http://t.me/xalq_talimi_jurnali.

Jurnalga yuborilgan maqolalarga javob qaytarilmaydi, jurnalda e’lon qilingan maqolalardan olingan matnlar ‘‘Xalq ta’limi’’ ilmiy-metodik jurnalidan olindi, deb ko‘rsatilishi shart.

Jurnal 2015-yil 20-martdagi 214/2-sonli qarori bilan OAK ilmiy nashrlari ro‘yxatiga kiritilgan.

“TAFAKKUR NASHRIYOTI” MCHJ bosmaxonasida chop etildi.
Toshkent shahri, Shayhontoxur tumani, Navoiy ko‘chasi, 30-uy

Bosishga ruxsat etildi: __.__.____-y. Qog‘oz bichimi 70x100 1/16. Ofset bosma usuli.
Shartli b.t. 12,0. Adadi __ ___ nusxa. – buyurtma.
Bahosi kelishilgan narxda.

Ushbu songa mas’ul – Muhammad Xurshida Tolibovna

Jurnalga taqdim etilgan barcha materiallar https://rustxt.ru/antiplagiat sayti hamda https://t.me/check_antiplagiat_bot da monitoring qilinadi.

© “Xalq ta’limi” jurnali, 2026.